

STORTINGET

Innst. 210 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:65 S (2024–2025)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Bengt Rune Strifeldt, Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve og Marius Arion Nilsen om tilpasninger i eller stans av innføring av EUs avløpsdirektiv

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen pause alt arbeid med implementering av EUs avløpsdirektiv frem til fullgodt faktagrunnlag er utarbeidet.
- Stortinget ber regjeringen aktivt søke tilpasninger og/eller unntak fra EUs avløpsdirektiv slik at det tilpasses norske forhold.
- Stortinget ber regjeringen vurdere i ytterste konsekvens å benytte reservasjonsretten i artikkel 102 i EØS-avtalen hvis ikke Norge innrømmes tilstrekkelige tilpasninger i eller unntak fra EUs avløpsdirektiv, slik at Norges interesser ivaretas.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, lederen Sverre Myrli, Siri Gåsemyr Staalesen og Terje Sørvik, fra Høyre, Mudassar Kapur og Anne Kristine Linnestad, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Representantforslag 65 S (2024–2025) fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Bengt Rune Strifeldt, Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve og Marius Arion Nilsen om tilpasninger i eller stans av innføring av EUs avløpsdirektiv. Komiteen viser til at det fremmes tre ulike forslag i representantforslaget.

Komiteen viser til at klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen har uttalt seg om forslaget i brev av 21. februar 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til at det er gjennomført skriftlig høring i saken, og at det har kommet inn tre høringssvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets uttalelse. Disse medlemmer vil bemerke at det verken er i tråd med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen eller er i Norges interesse å stanse arbeidet med å vurdere EØS-innlemmelse og norsk gjennomføring av EUs avløpsdirektiv. Disse medlemmer viser imidlertid til at regjeringen vurderer konsekvensene av revidert direktiv samt behov for, og mulighet for, eventuelle tilpasninger.

Disse medlemmer vil peke på at det er et stort behov for oppgradering i avløpssektoren i Norge, uavhengig av det reviderte direktivet. Disse medlemmer erkjenner at gjennomføringen av det reviderte direktivet vil være utfordrende og kostnadskrevenende. Det reviderte direktivet er betydelig mer ambisiøst enn dagens direktiv og inneholder nye og strengere rensekraav. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil vurdere det norske handlingsrommet knyttet til innlemmelse og gjennomføring av det reviderte direktivet i norsk rett, og jobbe for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at EUs avløpsdirektiv ble vedtatt i 1994 og er implementert i EØS-avtalen. Det var en revidering av gjeldende avløpsdirektiv som ble vedtatt i EU i 2024, og som forslagsstillerne omtaler i dette representantforslaget. Disse medlemmer påpeker at revisjonen er en oppgradering av det tidligere direktivet, og at revideringen av dette derfor også vil gjelde for Norge.

Disse medlemmer støtter likevel forslagsstillerne i at revideringen av avløpsdirektivet i for liten grad tar innover seg Norges spesielle geografiske forhold, med spredt bosetting og kyststrekninger med god vannutskifting. Disse medlemmer mener likevel at hovedproblemet er at regjeringen ikke har vært tett nok på når direktivet har blitt utarbeidet, i tillegg til at Norge ligger etter i implementeringen av det opprinnelige avløpsdirektivet.

Disse medlemmer viser videre til replikkordveksling mellom statsråd Kjersti Stenseng og representanten Anne Kristine Linnestad i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:21 S (2024–2025), jf. Innst. 127 S (2024–2025). Representanten stilte her spørsmål om handlingsrommet etter det reviderte avløpsdirektivet til å definere tettsted, og hvor statsråden uttalte at hun vil komme tilbake til denne problemstillingen i arbeidet med blant annet kommuneproposisjonen. Disse medlemmer forventer at regjeringen og statsråden deltar aktivt i prosessene i EU og fører en aktiv Europa-politikk for å fremme Norges interesser. Disse medlemmer viser til at en revidering av avløpsdirektivet, slik det nå ligger og uten at Norges handlingsrom er vurdert og hensyntatt, vil pålegge kommunene store investeringer. Disse kostnadene vil i sin tur bli belastet innbyggerne gjennom vann- og avløpsgebyret. Disse medlemmer viser videre til at Høyre har fremmet flere forslag for å holde kostnadene til innbyggerne nede (Dokument 8:21 S (2024–2025), jf. Innst. 127 S (2024–2025) og Dokument 8:35 S (2023–2024), jf. Innst. 227 S (2023–2024)).

Disse medlemmer vil fremheve at Høyre, se nest i Dokument 8:21 S (2024–2025), jf. Innst. 127 S (2024–2025), foreslo å utrede en helhetlig vannreform.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, viser til at forslagsstillerne foreslår å bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen dersom EU ikke gjør tilstrekkelige tilpasninger i direktivet. I dagens geopolitiske situasjon, preget av uro og usikkerhet, er Norge mer avhengig enn noensinne av et solid og velfungerende samarbeid med EU, som er Norges viktigste handels- og samarbeidspartner. Flertallet mener derfor ikke at denne saken kvalifiserer som et tilfelle der reservasjonsretten bør benyttes.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt er svært bekymret for de kostnadene en innføring av EUs avløpsdirektiv vil føre til for norske husholdninger. Disse medlemmer viser til Norsk vann sitt høringsinnspill.

Disse medlemmer støtter forslaget. Disse medlemmer mener også at Norge må være tydeligere overfor EU på hva Norge skal ha unntak fra i avløpsdirektivet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre overfor EU at Norge har til hensikt å benytte reservasjonsretten i artikkel 102 i EØS-avtalen hvis ikke Norge innrømmes tilpasninger i, eller unntak fra, EUs avløpsdirektiv som minst inkluderer at Norge unntas ny artikkel 6 (reduksjonen fra 2 000 og 10 000 til 1 000 pe), og fjerning av unntaket for mindre følsomme områder, slik at Norges interesser ivaretas.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at det er nødvendig med god kunnskap om hvilke kostnader direktivet kan føre til.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hva innføringen av EUs avløpsdirektiv vil koste, og utarbeide en oversikt over CO₂-utslipp som vil komme på grunn av byggingen av nye anlegg m.m., energibruk ved en innføring og hvilke distriktskonsekvenser direktivet vil føre til.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt viser til at det nye avløpsdirektivet til EU ble vedtatt 7. oktober 2024 og kan få store konsekvenser for norske kommuner, og for innbyggerne via kommunale avgifter. Disse medlemmer viser til at avløpsdirektivet er tilpasset land i Europa som har en annen befolkningstetthet, geografi og topografi enn Norge. Disse medlemmer viser til at Norge kjennetegnes av at en stor del av befolkningen bor spredt og med utslipp til et kystvann med rikelig

med oksygen, hvor Atlanterhavet er nærmeste nabo. Disse medlemmer vil påpeke at dette direktivet ikke tar hensyn til norske forhold, men er tilpasset sentraleuropeiske land med utslipp i stillestående vann.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt viser til at i 2024 ble Rådet og Europaparlamentet enige om et kompromiss om et strengere direktiv for utslipp av kloakk. Norge ønsket mildere regler for småsteder langs kysten, men nådde ikke frem.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt viser til at ivedtaket fra 2024 utvides direktivets virkeområde til å omfatte tettsteder med en belastning på mer enn 1 000 personekvivalenter (pe), mot dagens grense på 2 000 pe. Disse medlemmer viser til at alle tettsteder med mer enn 1 000 innbyggere nå må bygge felles renseanlegg, med de enorme kostnadene det vil medføre for et Norge med spredt bebyggelse. Disse medlemmer viser til at i gjeldende direktiv har Norge benyttet muligheten til å klassifisere havområder som mindre følsomt område. Disse medlemmer viser til at dette ikke lenger er mulig etter det reviderte avløpsdirektivet, noe som kan føre til enorme og uforholdsmessige kostnader. Disse medlemmer vil påpeke at dersom direktivet innføres, vil dette føre til en kostnadsbombe for hele landet, og spesielt for små tettsteder langs kysten av Norge, med store økninger i kommunale gebyrer. For mange innbyggere er VA-relaterte kostnader allerede økt drastisk, i en tid der mange sliter økonomisk.

Disse medlemmer er bekymret for norsk henvilighet overfor regelverk fra EU. Det har i flere år vært et økende antall revisjoner av EUs rettsakter, som blir stadig strengere og mer inngripende for hver gang. Ved denne utviklingen fremholder disse medlemmer at norske interesser ikke lenger ivaretas i stor nok grad. Dersom Norge aksepterer rettsaktene, åpner vi for en utvikling der stadig strengere reguleringer kan bli innført, noe som på sikt svekker vår nasjonale råderett.

Disse medlemmer vil fremheve at det er viktigere enn tidligere at Norge aktivt definerer og forsvarer norske interesser i møte med det store antallet EU-rettsakter, hvor reguleringsiveren ser ut til å være grenseløs. Økningen i EU-regelverk sammenfaller med meget lav økonomisk vekst, avindustrialisering og tap av konkurransekraft. Disse medlemmer er opptatt av å unngå at Norge utvikles i samme retning, og det er derfor viktig å jobbe for at rettsakter tilpasses særnorske behov og interesser, før det blir aktuelt å godkjenne rettsaktene som en del av EØS-avtalen.

Disse medlemmer mener at reservasjonsretten i ytterste konsekvens må benyttes, om man ikke gis nok tilpasninger og unntak.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet mener det vil være direkte uansvarlig og uholdbart å implementere et omfattende direktiv med kostnader i titalls- eller hundremilliarderklassen uten å ha alle fakta på plass, og uten konsekvens- og nytte-kostnads-analyser.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen pause alt arbeid med implementering av EUs avløpsdirektiv frem til fullgodt faktagrunnlag er utarbeidet.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen aktivt søke tilpasninger og/eller unntak fra EUs avløpsdirektiv slik at det tilpasses norske forhold.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere i ytterste konsekvens å benytte reservasjonsretten i artikkel 102 i EØS-avtalen hvis ikke Norge innrømmes tilstrekkelige tilpasninger i eller unntak fra EUs avløpsdirektiv, slik at Norges interesser ivaretas.»

Medlemmen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis arbeidsprogram og landsmøtevedtak om partiet sine prinsipielle standpunkt til EØS-avtalen, og om EU-direktiva som vedtak som utfordrar nasjonal sjølvråderett. 16. mars vedtok Sosialistisk Venstrepartis landsmøte at partiet vil arbeide for at Noreg skal bruke handlingsrommet og reservasjonsretten, og seie nei til lovgjeving som avgir ytterlegare suverenitet til EU. Det er viktig for Sosialistisk Venstreparti at det er folket som skal ha makta gjennom demokratiske val, det mandatet folket har gitt Stortinget, og ikkje politiske organ utanfor nasjonal politisk kontroll, slik som EU-parlamentet.

Denne medlemmen viser til Sosialistisk Venstrepartis Dokument 8:177 S (2022–2023), jf. Innst. 35 S (2023–2024) om styrkt satsing på vatn og avløp, og dessutan Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der partiet har prioritert midlar til betre satsing på miljø og spesielt Oslofjord-prosjektet. Denne medlemmen meiner det er svært viktig å verne om vasskvalitet og kjempe imot skadeleg forureining. Denne medlemmen er ikkje imot å samarbeide og lære av andre land i arbeidet med å ta vare på vassmiljøet, men politikken må utviklast og vedtakast i Noreg, og vere tilpassa norske forhold, for å sikre effektiv bruk av knappe ressursar og med minst mogleg kostnad for innbygarane.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at avløpsdirektivet ble vedtatt av EU så sent som 27. novem-

ber 2024. EUs medlemsland har frist til 31. juli 2027 med å innarbeide direktivet i sine nasjonale lovverk. Dette medlem viser videre til at Stortinget ennå ikke har behandlet eventuell innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen, og at Norge rent faktisk derfor ikke er i gang med å implementere direktivet. Dette medlem viser til at den norske behandlingen av direktivet er på et tidlig stadium, som kan karakteriseres nettopp som den faktainnhenting som etterspørres i forslag 1 i Dokument 8:65 S (2024–2025). Dette synet bekreftes ytterligere av statsrådens uttalelse til komiteen om forslaget, hvor statsråden skriver at «Klima- og miljødepartementet vurderer derfor konsekvensene av revidert direktiv og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger.»

Dette medlem frykter at forslag 1, hvis det vedtas, vil kunne ha utilsiktede konsekvenser og i ytterste konsekvens også stanse fornuftig og riktig arbeid for å rense avløpsvann. Dette medlem viser her særskilt til den akutte miljøsituasjonen i Oslofjorden og at bedre rensing av avløpsvann er et nøkkelspørsmål for å bedre situasjonen der.

Dette medlem har en rekke ganger denne stortingsperioden tatt opp kostnadsbomben utbedring av vann- og avløpsnett utgjør for husholdningene i årene fremover. Dette medlem viser til representantforslaget Dokument 8:183 S (2022–2023) samt Rødts merknader og forslag i Innst. 35 S (2023–2024) og i Innst. 127 S (2024–2025), jf. Dokument 8:35 (2024–2025), som eksempler på dette. Dette medlem vil nok en gang understreke behovet for å finne løsninger, på tvers av partiskiller, som kan redusere kostnadsøkningene for husholdninger, men dette medlem påpeker samtidig at det ikke må skje på bekostning av natur- og miljøhensyn.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede hva innføringen av EUs avløpsdirektiv vil koste og utarbeide en oversikt over CO₂-utslipp som vil komme på grunn av byggingen av nye anlegg m.m., energibruk ved en innføring og hvilke distriktskonsekvenser direktivet vil føre til.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen aktivt søke tilpasninger og/eller unntak fra EUs avløpsdirektiv slik at det tilpasses norske forhold.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere i ytterste konsekvens å benytte reservasjonsretten i artikkel 102 i EØS-avtalen hvis ikke Norge innrømmes tilstrekkelige tilpasninger i eller unntak fra EUs avløpsdirektiv, slik at Norges interesser ivaretas.

Forslag fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre overfor EU at Norge har til hensikt å benytte reservasjonsretten i artikkel 102 i EØS-avtalen hvis ikke Norge innrømmes tilpasninger i, eller unntak fra, EUs avløpsdirektiv som minst inkluderer at Norge unntas ny artikkel 6 (reduksjonen fra 2 000 og 10 000 til 1 000 pe) og fjerning av unntaket for mindre følsomme områder, slik at Norges interesser ivaretas.

Forslag fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen pause alt arbeid med implementering av EUs avløpsdirektiv frem til fullgodt faktagrunnlag er utarbeidet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet og Høyre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:65 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Bengt Rune Strifeldt, Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve og Marius Arion Nilsen om tilpasninger i eller stans av innføring av EUs avløpsdirektiv – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 2. april 2025

Sverre Myrli

leder

Anne Kristine Linnestad

ordfører

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref

Dato

25/531-

21. februar 2025

Dokument 8:65 S (2024-2025) representantforslag om tilpasninger i eller stans av innføring av EUs avløpsdirektiv

Jeg viser til representantforslaget fra representantene Amundsen, Wiborg, Strifeldt, Hjemdal, Limi, Olsen, Sve og Nilsen, der det foreslås å pause alt arbeid med implementeringen av EUs reviderte avløpsdirektiv (EU) 2024/3019, aktivt søke tilpasninger og/eller unntak fra direktivet, samt vurdere konsekvensene av å benytte reservasjonsretten etter EØS-avtalens artikkel 102.

Det reviderte direktivet skal beskytte mennesker og natur mot utslipp av dårlig rensset avløpsvann. Samtidig skal det skape et forutsigbart rammeverk med mer åpenhet og bedre styring av avløpssektoren. Direktivet er i tråd med EUs grønne giv, med mål om klimanøytralitet, nullforurensning innen 2050, sirkulær økonomi, og bevaring av biologisk mangfold. Det reviderte direktivet er betydelig mer ambisiøst enn dagens direktiv, og inneholder blant annet nye og strengere rensekrav utformet for å redusere utslipp av mikroforurensninger, inkludert bakterier, virus, mikroplast, legemiddelrester og miljøgifter som kan spres via havstrømmer. Videre blir sekundærrensing av avløpsvann nå et minimumskrav, uten mulighet for å gjøre unntak. Gjennomføring av det reviderte direktivet vil være utfordrende og kostnadskrevenende. Dette skyldes både strengere og nye krav, men også særnorske forhold som spredt bosetting og kaldt klima. Samtidig vil jeg understreke at det er et stort oppgraderingsbehov i avløpssektoren i Norge, uavhengig av nye krav i revidert avløpsdirektiv.

Siden Europakommisjonen påbegynte arbeidet med direktivet i 2017, har departementet og Miljødirektoratet fulgt prosessen i EU tett. Vi har blant annet kommet med skriftlige innspill til Europakommisjonen og Europaparlamentet, og hatt samtaler med EUs formannskap og medlemsland. Vi har fått gehør for noen av innspillene vi har kommet med. For eksempel er

fristene i endelig vedtatt direktiv romsligere enn de var i forslaget. Andre innspill, for eksempel forslaget om at virkeområdet til direktivet bør begrenses til 2000 pe., har vi dessverre ikke fått gjennomslag for.

EØS-avtalen har til formål å sikre at de samme reglene gjelder i hele EØS på de områdene avtalen omfatter. Det følger av avtalen at vi har plikt til å vurdere innlemmelse av nye EU-rettsakter på disse områdene. Det opprinnelige avløpsdirektivet er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett. Det taler for at også det reviderte direktivet må innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett. Klima- og miljødepartementet vurderer derfor konsekvensene av revidert direktiv og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Regjeringen skal fortsette å jobbe for norske interesser i dette arbeidet. Det er ikke i tråd med våre EØS-forpliktelser, og derfor heller ikke er i Norges interesse, å stanse arbeidet med å vurdere EØS-innlemmelse og norsk gjennomføring av direktivet.

Reservasjonsretten etter EØS-avtalens artikkel 102 åpner riktignok for at vi kan gå imot innlemmelse av EØS-relevante EU-rettsakter. Det forutsetter imidlertid at vi har vurdert relevans, konsekvenser, tilpasningsbehov og andre mulige løsninger. Bruk av reservasjonsretten vil kunne få store konsekvenser for EØS-samarbeidet også utenfor området rettsakten gjelder for. Bruk av reservasjonsretten utfordrer EØS-avtalens målsetting om et dynamisk og ensartet EØS. Reservasjonsretten er en nødløsning som bare bør vurderes brukt i helt særskilte tilfeller der vesentlige norske interesser står på spill, og der vi har forsøkt alle andre muligheter. Dette gjelder særlig i disse urolige og usikre tider hvor vi er avhengige av et godt samarbeid med EU, som er vår viktigste handels- og samarbeidspartner.

Ved innføringen av avløpsdirektivet vil jeg og regjeringen vurdere handlingsrommet vårt grundig, og jobbe for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen

